

SAMOBORSKI LIST

Ljetovanični vjesnik.

„Samoborski list“ izlazi 1. i 15. u mjesecu.

Pretpлата na cijelu godinu stoji K 4.—, na pò godine 2 K, na četvrt godine 1 K. S poštom ili s dostavom u kuću 48 fl. na godinu više. U Americu K 1-40 na godinu više. Pojedini broj stoji 20 šilira.

Vlasnik i odgovorni urednik: M Kleščić.

Uprava nalazi se na Trgu Leopolda Salvatora br. 18.

Oglase prima uprava, a plaća se za petiti redak u redakcijskom dijelu po 20 fl. u oglasnom 10 fl. Za oglase, koji se više puta uvrćuju, daje se znatan popust.

Novci i rukopisi šalju se uredništvu „Samoborskog lista“. Neplaćena se pisma ne primaju. Rukopisi se ne vraćaju.

God II.

U Samoboru, 1. travnja 1905.

Br. 7.

Nakon vinske klauzule.

Vinogradarstvo bilo je odavna već glavnom i najunosnijom granom narodnoga gospodarstva u našoj domovini. Napose pak vrijedi to za okolicu samoborsku. Za uredjenje staroga vinograda dovoljan je bio i posve čedni kapital, jer se za vinograde obično uzimalo tle, koje budi radi svoje pjeskovitosti i kamenitosti, budi opet radi svoje strmine nije bilo prikladno za drugu koju kulturu. Obradivanje i uzgoj stare loze bilo je vrlo jednostavno i jeftino, a ipak je odbacivalo lijepu dobit. Sve to bilo je tim vrednije, što se je vinski produkt dao lako i dobro unovčiti.

Možemo mirne duše reći, da se dobar dio tadanjega blagostanja ima da zahvali upravo povoljnoj vinskoj trgovini. Ta seljak a i gradjanin mnogi podmirivao je najveći dio svojih potreba upravo prihodom svojih vinograda. Dok su mu oni rodili, bila mu je svagdje otvorena vjersija kod trgovaca i drugdje. Ovi su kod toga opet činili dobar posao, pa su tako obje stranke bile zadovoljne, kad je loza dobro ponijela.

Zato je jasno, kako je golema narodna nesreća, koja ga je zadesila propašću starih vinograda od filoksera. Ovaj silni udarac očutila je cijela naša domovina, ali najjače je on, dakako, zahvatio vinorodne krajeve, kao što je to i naš samoborski kraj. Velik je to i težak bio gubitak za nj, jer vino mu je bilo glavnim i najvažnijim predmetom ne samo za domaću nego i za izveznu trgovinu. Još na početku zaraze god. 1.886. rodilo je u našem kraju 36.298 hl. ili po jutru 17-08 hl. To je bio godišnji nečisti prihod od tri četvrtine milijona forinti. Ali već slijedećih godina padala je silno ova produktivna snaga bolesne loze, te je god. 1890. samoborski kraj nabrao samo 10.486 hl.; a to je bilo po jutru samo 6-86 hl. Već za prvih pet godina zaraze pao je u velike prihode vinske produkcije za dobru trećinu. A što dalje, to je veći bivao kompleks zaraženih vinograda, a po tom i sve manji prihod ove prije tako unosne grane narodnoga gospodarstva.

Naglim propadanjem vinove loze došlo je brzo do toga, da ne samo nije bilo vina za izvoz, nego ga više nije rodilo ni toliko, da

se namire potrebe domaćih konzumenata. Uslijed toga su cijene domaćemu produktu silno poskočile. U toj nevolji odlučilo se pomoći poznatom vinskom klauzulom. Njom se otvorio skoro slobodan put talijanskomu vinu u našu monarkiju. Tim se išlo ususret domaćim konzumentima, da mogu jeftinije nabavljati vina. U prvi dakle kraj bila je vinska klauzula samo na korist žiteljstvu monarkije. Ali svaka se dobra stvar može i u zle svrhe izrabiti. Tako se dogodilo i s klauzulom. Uz talijansko vino silno se počelo širiti u prometu i patvoreno vino, a nažalost širi se još i danas, ma da je zakonom zabranjeno. Tako se dakle uz talijansko vino borilo i patvoreno vino, pa je jedno i drugo nastojalo, da osvoji što šire granice u svome prometu.

Medjutim počelo se kod nas pomalo raditi oko obnove propalih vinograda. Išlo je to doduše veoma sporo; ali kad se ono ukazalo prvi sigurni plodovi toga rada, krenula je stvar najednoč brže naprijed. Kad se je po tome produkcija novih vinograda počela povećavati, stale se podizati i tužbe protiv vinske klauzule.

Novi domaći vinski prirod nije mogao istisnuti talijanskoga vina s osvojenih tržišta, što više, nije mogao da se takmi s njime ni u cijeni a ni po jakosti svojoj. K tomu se je ukus trošača tako kroz godine privikao talijanskomu, a uz njega i patvorenomu vinu, da se domaći proizvod s cijepjene loze nije mnogo ni tražio. Napose pak bile su dvije velike prednosti, koje su pogodovala talijanskomu vinu i radi kojih su ga trgovci i gostioničari voljeli kupovati nego naše domaće vino; to je: što je talijansko vino mnogo jače od našega, pa se dalo s njime unosno manipulovati, a drugo, bilo je i puno jeftinije od domaćega vina. Tomu ne treba da se čudimo, jer talijanska loza ne traži velikih troškova oko uzgoja i obradivanja, a rodi ipak obilno. Naši su vinogradari naprotiv uložili znatan kapital u regeneraciju svojih vinograda, i još sveudilj ulažu, jer je obradivanje novih vinograda skupo. Zato oni nikako nijesu mogli niti će kada moći da se takme s talijanskim vinom.

Ova činjenica u velike je zabrinula bila vinogradarske krugove, jer su uvidjeli, da će kraj tako jakoga takmaca morati podleći. I u tome

nalazimo važan razlog, zašto nije regeneracija vinograda kod nas sve do danas bolje napredovala, što više, ova je najednoč zapela. Mnogi gospodari pozajmiše novac za obnovu vinograda, uložili su u to i mnogo novca i truda, misleći se tim što prije izbaviti iz slabog materijalnog stanja, u koje su propašću starih vinograda zapali. Ali uslijed nesretne vinske klauzule ne samo da se mnogi od njih nijesu pridigli, nego su još više upali u zlo.

Bilo je dakle posve prirodno, što se sa sviju strana čuo vapaj, dizale tužbe protiv klauzule. Očaj bivao je svakim danom veći, te se molilo i zaklinjalo, da se ta nevolja, koja prijeti propašću velikoj česti našega naroda, što prije odstrani. I napokon nakon odlučnog zauzimanja ug. sabora došlo je do toga, da je nesretna vinska klauzula dokinuta. Zadnjim danom prosinca 1904. utrnila je i posljednja luč njezina života.

Svi vinogradarski krugovi naše domovine, a i izvan nje, odahnuše, kano da im je teški teret spao s grudi, te radosno pozdraviše vijest o dokinuću vinske klauzule. Ali sada nastaje pitanje, hoće li nakon klauzule našoj vinskoj trgovini osvanuti bolji dani? Na to možemo bez straha odgovoriti, da će naša vinska trgovina svakako krenuti na bolje, ali se nipošto ne smijemo podavati prevelikim nadama.

Ove godine, a sigurno i još koju godinu teško da će se opaziti kakova znatna promjena, jer je Talijanska znala još prije dokinuća klauzule preturati preko granica naše monarkije veliku množinu svoga vina, pak će proći još dosta vremena, dok se ta zalaha iscrpi bud za rezanje domaćeg vina, budi kao čisto talijansko vino. Isto tako nema sumnje, da će se uza to mnogo još prodati i patvorene robe, a na račun talijanskog vina.

Daljnji uzroci, s kojih držimo, da se naša vinska trgovina ne će tako brzo pridici na svoju nekadanju snagu, jesu znatne promjene, koje su nastale uslijed filoksera, a po njoj i uslijed vinske klauzule. Znatna čest našega naroda nije prije tako rekavši ni znala za rakiju, već je uživala prirodnu vinsku kapljicu. Ali kad je uslijed zaraze poskočila cijena vinu do neopravdane visine, siromašniji slojevi naroda posegnuše za

Iskopine u Ropišću (Okić).

Da upoznamo prošlost kojega naroda, to nam nijesu dovoljna samo pisana povjesna vrela, već i spomenici, groblja i iskopine.

Domovina naša budući na medji istočnoga i zapadno-rimskoga carstva, obiluje danas, kao malo koja zemlja, množinom rijetkih, starih spomenika iz historijskog i prehistorijskog doba.

U nekim privatnim kućama naći ćemo u posebnom ormaru poredjano: staro posudje, boce, nakite, novce, a po stijenama i razno oružje. Imade i seljačkih koljibica, gdje se u kakovu trulom kovčegu čuva po koja isprava ili dokumenat. Tako mi je na primjer seljak Gorički, koji stanuje pod gradom Okićem, pokazao latinicom tiskani dokumenat iz 16. stoljeća. Svakako rijetkost, kad pomislimo, da je u ono doba bilo još malo tiskanih knjiga i isprava.

No nažalost kod nas se za starine slabo mari. Dok drugi kulturni narodi nekom nervoznom žurbom sabiru, čuvaju i kupuju starine, kod nas one radi neznanja i nehaja nestaju, propadaju ili dospijevaju tuđincu u ruke.

Neki kao da to uvidjaju, te se izgovaraju, da je dužno starinarsko društvo, da nad tim

bdije, a zaboravljaju — ili ne će da znadu — da je i svaki nas pojedinac dužan, da takovom društvu ide u susret zborom i tvorom; napokon to i traži ljubav spram rodjene grude. Pa zar bi bilo nečasno, da i sam uzmeš motiku u ruke, ili ako imaš sredstava, da žrtvuješ nekoliko kruna za iskapanje bar onda, kada je uspjeh siguran!

Posljednje godine moga učiteljovanja u Rudama, doznao sam, da je u susjednoj župi okićkoj takvo nalazište starina.

Nedaleko župne crkve kopali su Rudari pijesak i otkrili pod hrastovom šumom staro groblje. Našlo se tu u pijesku čovječjih kosti, bočica, raznoga posudja od gline i kamena, oružja, bakrenih nakita kao: naušnica, narukvica, prstenja igli i t. d.

Na žalost s tim se predmetima upravo barbarski postupalo: Kost, posudje, bočice bacalo se niz brdo i razbijalo (neki se upravo natjecali u tom poslu). Ni drugi predmeti nijesu bolje prošli. Težaci videći da nakiti nijesu od srebra ili zlata, pobacale mnogo toga; samo gdje koji komad ponešto neki kući svojoj djeci za igračku gdje im se sada zametnuo trag.

Moglo se to odmah zapriječiti, stvari posakupiti, ali se nije ništa učinilo.

Jedini — kako mi je znano — bivši jastrebarski, a sada kot. liječnik u Samoboru dr. Milan Bišćan, sabrao je i pokupio nešto od tih predmeta, te ih i sada čuva u svojoj kući u posebnom ormanu.

Na utjehu mogu kazati, da ovo okićko nalazište još nije sasvim prekopano, te ima nade, da još mnogo toga krije onaj bijeli pijesak.

Neki hoće, da to staro groblje potječe iz rimskoga doba. Mislim, da je ono i starije, naime iz doba, kad su Panoniju i Dalmaciju nastavala ilirska plemena, a tada bi taj ostatak ilirske kulture bilo prerijetko historijsko nalazište, a napose za nas Hrvate dragocjeno. Dokazujem to i time, što nam nije poznato, da je u oklici okićkoj bila rimska naseobina (kao takova nije ni naznačena u veoma pomno sastavljenom Klaićevom zemljovidu Hrvatske) i što se nije našlo novaca.

Ovo sam iznio u dobroj namjeri, te apelujem na inteligenciju trgovišta Samobora i okolice, da se zauzme za stvar, da je ne prikrije koprena zaboravi.

Lujo Pihler.

biti ništa, a s gostima ćemo se prijateljski rastati.

Jagaпусти iz zagrljaja kćerku i sjede na stolicu. Mara je čas mislila a tad pristupi k majci, uze joj iz ruke jabuku, što ju je držala. Hoće, hoće, šaptale žene, kad se Mara oborenih očiju približavala k stolu. Tuj stane i pruži Pavišu jabuku.

Dakle me hoćeš — veselo šapnu Paviša i pogleda je milo.

Hoću — tiho će Mara.

Od svoje volje — Mika će.

Da — otpovrnu Mara

I ja tebe od sveg srca — završi Paviša.

Medjuto prolazile ure i bilo se vraćati. Paviša je bio veoma veseo, ali još veseliji komšija Luka, a Aninu veselju ne bilo kraja ni konca.

Ona je od veselja poskakivala kao malo dijete. Zabadava se ne kaže, da kud ide Ana, tud sve dobro ispade. Ali prerano veselje, prebrza žalost, tako se kaže. Trebalo je putovati. Ana mislila na sve, samo ne na sebe i svoje zdravlje. Po glavi joj se motao samo srećni završetak, pa onda, kako će to, čim prije javiti kod kuće. Nije u tom svome veselju opazila, e je odviše lagano obučena i da se može ljuto nahladiti. I oprostije se s Mikom pa krenuli kući. A vani bilo hladno, rekao bih, popucat će sve od studeni. Ana to nije opazila, bila je odviše vesela, a da bi to opazila. Ali ipak drhtala od zime kao prut na vodi.

III.

Drugi dan se znalo ubrzo, da je Paviša bio u seocu Dolini, da snubi Mikinu kćer Maru. S njim da je išla Ana i komšija Luka. Znalo se nadalje i to, da je Mika obećao Pavišu Maru. Sad je sve govorkalo o tom, kada će se poći na zapis. Žene raspredale govor i o tom, kada će pirovati, gdje i kako. Sad jedna smislila, da će najprije ići, kako je navada u crkvu na vjenčanje u ponedjeljak iza treće nedjelje po Bogojavljenju u jutro oko devete, a zatim koji čas u bližnju krčmu, a odatle ravno k djevojci. Tu će pirovati cio onaj dan i noć i drugi dan do podne. Odavle ići će k mladencu. Ondje će nastaviti pir kroz svu noć i drugi dan do na večer trećeg dana, kad će se po navadi završiti. Drugoj se kumici nije to svidjelo, već rekla kao stalno, da će iz najprije mladenci ići k mladencu, a onda istom k mladenki, jer da tako želi Mika, njezin otac. Dapače treća dodavala još bolje i sjegurije, da će ići istom sutra u ponedjeljak na zapis, a svadba da će biti u srijedu iza treće nedjelje Bogojavljenja oko podne, a ne u ponedjeljak oko devete, jer da je tako zgodnije. Tako se razgovarale tri kumice idući u nedjelju sa rane mise kući.

Kumo, kumo čas samo — čuo se glas seljakinje Bare. Žene se obazrele na taj glas i počekale na Baru, da čuju što hoće.

I niste čule! začu brzo Bara.

Mi? a što takova — upitno će sve.

Da je Bijelićeva Ana skoro u dva puta ove noći umrla? Sve je u čudu pogledale.

A da? A mi smo čule, da je jučer bila u proscima s Pavišom i komšijom Lukom.

Da, da, — povladi Bara — Ana je bila tamo, ali se prehladila. Vele, da ima nekaki bodac, da je u vrućini i što ja znam — završi Bara i odahne se.

Nu čuda! a tko ti je to pripovijedao — jedna će kumica.

Ma eto — začu Bara — došao od Bijelićevih neki čovjek i rekao, da će sad k njoj domaći gospodin župnik. Mi ga pitale, što joj je, a on rekao, da je jučer došla na večer zdrava kući. A kad je legla u krevet, a to njoj zlo i zlo. Stalo ju bosti u prsima, vrućina ju popala, i kašljala strašno. Dapače poslije pol noći i ujutro rano dotešćalo joj tako jako te skoro nije izdahnula. Eto, to je sve, što sam čula.

Ala jадnica Ana — žalile je sve žene. Tko bi se tomu tako brzo nadao. Samo da još ne umre, jадnica — dodavale sad jedna, pa opet druga. Medjuto zaboravile babe na sve druge novosti, zamislile se samo u bolest Aninu. Išle su jedna uz drugu mirno, šuteći.

Prehladila se i sad teško da ostane — ponavljale bakice tiho, a neka čudna bojazan napunila im srce. Svaka mislila na sebe i već držale za sebe, da će se i njima isto to dogoditi. A gle zima silna, vjetar duva. Mrzli ih srsi prolazili. Uh, uh! svaki čas koja ta uzdahnula. Hoću da se smrznem, pa opet. — Samo da sam doma — gukale bakice teško.

Samo da se ne prehladim kao Ana — dodavala Bara.

Ah tko se ne bi prehladio na toj zimi — tužila se druga, a zubima cvokotala ne toliko od zime, koliko više od straha, kad pomisli, ne će li i ona oboljeti kad dodje kući i legne u krevet.

Medjuto dodjoše kumice srećno do svojih kućica. Brzo se rastale a još brže udjoše u svoje kućice i ravno u zapečak, da si otope zamrla uda.

IV.

Drugi dan iza toga — bio je ponedjeljak — podje Paviša s Marom Mikinom na zapis. Uzco kao svjedoke komšiju Luku i Matiju krčmara. S Marom je išla susjeda Barica, žena srednjeg stasa, još mladja ženica. Ane nije bilo blizu, ostala je doma teško bolesna. A kako se je sirota tome veselila, kako radovala, da će Maru voditi na zapis a poslije biti uz nju kod svadbe. Ali što ćemo na. Bodac i kašalj, pa silna vrućina privezali ju uz postelj. Nije se mogla ni da makne, a kamo da ide na zapis s Marom. Nije joj sad od volje da ide kuda, pati odviše, a krupni znoj na čelu pokazuje, koliko trpi. Jадnica Ana — tako je žalili svi u kući i tko ju opazio, a kriomice se spuštale suze svima u kući niz lice, a ponajviše njezinom Andriji, osobito kad je čuo, gdje mu družica jauče od boli, a nije joj mogao pomoći.

U to se približavali k župnom dvoru sva petorica. Paviša se trgne iz misli i pogleda u dvor, a dušom mu postruji misao, eto to je dom gdje će imati prvi put javno priznati, da ljubi Maru i Mara njega.

Maro — potegne Barica djevojku za pregaču, kad su ulazili u župni dvor, da si pametno i lijepo odgovarala na pitanja. Nemoj se plašiti. Mara se sabere na te riječi i odvrti tiho: Hoću kumo!

Došli u sobu. Svjedoci i Paviša stali naprijed, a Mara i kuma Barica otraga za ostale kod vratiju. Najprije budu zapisani svjedoci pa Paviša i Mara. A zatim budu zapisani mladenci je li idu s voljom i slobodno jedan za drugoga i da li nije tko od njih usilovan da podje za drugoga. Kad je bilo i to gotovo, trebalo je, da si mladenci pruže ruke. Barica kao iskusna gurne Maru u rebra šapćući joj:

Ajde pruži Pavišu desnu ruku. Odredili zatim dan ženidbe, pa i to bude ubilježeno.

I to se svrši i svi podju k Bijeliću. Tu je Paviša saznao, da strini Ani okrenula bolest na gore. Jадnica bulazni — rekoše mu. Podje do nje. Čim stupi u kuću, a to mu udari u lice silna sparina; u sobi naime se žarilo od vrućine. Oko kreveta njezinog vrtili se domari plačnih očiju, čas joj dodavali nekakve kapljice, što da ih liječnik prepisao, a čas brisali sa čela bolesnice gusti znoj. Bilo joj je veoma zlo, cijelo je vrijeme jaukala od boli. Paviša pridje bliže krevetu i postavi se do uzglavlja bolesnice i gledao joj u lice nepomično. Tuga mu napuni srce.

Strino Ano — tiho će Paviša — da li vas što jako boli?

Bolesnica otvorl za čas na pola vjedje i i pogleda ga ukočeno, nijemo, da je Pavišu zabele u dno duše, a tad opet jaukne i zatvori oči. Paviša ju stade iznova milo zvati, brisao joj s lica znoj, držao joj ruke, ali badava sve to, Ana je bila više na drugom nego li na ovom svijetu.

Hvala Bogu i na tom daru — uzdahne Paviša i odmakne se od postelje.

Eto došlo je na moju — začu plačnim glasom Andrija muž Anin. Rekao sam joj, da se ogrne dobro, jer će se prehladiti, ali ona o tom ni čuti. Sad ima tugu i nevolju svoju na žalost moju. A da je mene poslušala, nikad ne bi toga bilo. Ti znaš sve, čuo si Paviša — završi i brizne u plač Andriji pokriv si lice rukama.

Utješite se, striče — mirio Paviša Andriju. Valjda je bila i to volja božja. Bog je htio da se tako dogodi.

Čas još stajao Paviša kod vratiju, a tad uzdahnuvši prihvatl za kvaku:

Hvaljen Isus i laku noć — pozdravi sve i skokne preko puta kući. U to se spuštala noć hladna i zubata kao i sve dosada. U kući Pavišinoj bili su još na okupu. Komšija se Luka i krčmar Matija oprastali. Zadržavali ih još čas, ali se oni izgovarali, da nemaju kad ostati, čeka ih silni posao kod kuće. I krenuli kući obojica

oprostivši se s Bijelićem i Pavišom. Mara s kumom Baricom ostale da noće. Žene su, pa ne će da idu po noći kući, već ostale do u jutro rano u Bijelića.

Nastavit će se.

Dobrovoljna prodaja.

U nedjelju, dne 2. travnja u 3 sata poslije podne obdržavat će se dobrovoljna javna dražba sviju gospodarskih zgrada kod Ignaca Kristiana u Šmidhenovoj ulici.

Objava.

Potpisanome čast je objaviti sl. općinstvu i svim p. n. gg. gostima i mušterijama, da ću i sada nakon kobne smrti neprežaljene mi supruge Terezije, opstojeću gostionu i kuhinju i nadalje voditi, te se za izvrsno jelo i piće kao i solidnu podvorbu brinuti.

Usljed toga častim se slav. općinstvu kao gore i za buduće za mnogobrojni posjet najuljudnije preporučiti.

U Samoboru, 31. ožujka 1905.

Matija Roščak,
gostioničar.

MLIN

u Rudama, kuće br. 206, za brašno i za sadru, kao i nuzgredne zgrade prodaju se dobrovoljno. Poblize kod gosp. GJURE LESCA, Ilmara u Samoboru.

Iznajmljuje se stan

u Rambergovoj ulici br. 24., I kat, a sastoji od 3 sobe, kuhinje i ostalih nužnih prostorija, te k tome mala bašča.

Pe visokoj kr. zem. vladl proglašena ljekovitim vedom ručnicom

Apatovačka kiselica

Naravna alkaličkomuriatična litijaska kiselic. Nagrađena sa 15 zlatnih medalja.

Najbolje stolno piće.

Na prvih ljekovitih izložbenih prirediteljstvu u Beogradu, Londonu i Moskvi.

Glavovito sredstvo kod svih bolesti probavnih organa i gvičljana, proti slabizma i reumi kod želučalnog, plućnog, crijevnog i svih drugih katara, proti hemoroidah, kod boli u bregu, ujetura, kramenca, šećerne bolesti zrautih i natekih jetara. Prokužano, izvrsno i nenatkrivivo sredstvo kod spoinih i mnogih drugih boleskih bolesti.

Upraviteljstvo vrola apatovačke kiselic,

ZAGREB, Nica broj 17.

Dobiva se u svim ljekarnama, trgovinama mirodija, restauracijama i gostionama.